

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године код свију полицијских власти и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње. За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СТРУЧНИ ДЕО

ТАЈНА ПОЛИЦИЈА

(из Тасиног Дневника)

(НАСТАВАК)

21.

За време париске изложбе 1900. год. француски министар трговине и индустрије, *Миљран*, са госпођом, приредили су једно после подне (23. јула) у част излагача официјелну свечаност.

Забава је била на самој изложби у оној до сада највећој светској сали — *des Fetes de l'Exposition*.

Бавећи се у то доба у Паризу, а добротом српскога посланика, имао сам ту срећу, да и ја добијем министров позив за ту доиста велељепну свечаност.

На концерту је суделовало на 700 лица: певача и балерина из париске опере и позоришта, музика републиканске гарде итд.

Поред уживања у песми, свирци и игри, мени је пао у очи и распоред полицајаца за одржање реда. У сали су били разређени не само агенти полиције, него и жандарми, па и читава чета републиканске гарде у пуној спреми.

На уласку сале, па све онуда куда ће председник републике *Лубе* проћи, била су по два реда. У првом реду жандарми, у другом иза њих гарда. Између њих, а кроз силну публику, гурала се маса агената тајне полиције.

Ја сам био заузео што ближи положај месту, куда ће морати проћи *Лубе*.

Око мене онуда врзла су се разна лица. Знајући за њихове манире, полицијске агенти могао сам на први поглед познати. Са напрегнутим очима укрштавали су погледима свуда по околини и свакога госта критички проценили.

У оном реду до мене стајао је и некакав гост, странац човек око 40 година, црномањаст у лицу, пуне црне браде. С часа на час окреташе се и лево и десно.

Нешто нервозан, беше нестрпљив. Али као и ми остали — тако и он, виђаше се то на њему, радознато очекиваше појаву — *Лубеа*. Ваљда по својој навици, десну руку држаше непрестано на прсима испод закопчаног герока. Одмах сам опазио да је овај човек пао у очи полицијским агентима. Прво га обилазише с једне па с друге стране. Најзад се један од њих провуче и стаде уза-њ. И посматраше га добро. Опазио сам да му сумњиво изгледа она рука испод капута. У њој може бити револвер, а може и — бомба. Анархисте их сада праве не веће, него као оно — кутија од сардине. Има их и као дуванска табакера.

Мало посоја, па полицајац поче силом говор. Прво најучтивije упита:

- Није ли господин Паризлија.
- Није... одговори оно лице.
- Господин је странац.
- Јест....
- Да не буде, молим, Талијан?
- Није....
- Шпанац?...
- Није...
- Немац?...
- Гост уђута.

Полицајац покуша још што да измами. Али онај странац, чинећи се невешт његову питању, окрете му леђа.

Полицајац онда мигну на једног свог колегу преко пута. Онај приђе.

Први полицајац даде му знак очима. И онај други полицајац приђе с леве стране странцу. И ту застаде.

Полицајци се знацима брзо споразумеше. Ја сам их, посматрајући, разумео. Учинило им се сумњиво понашање странчево. Хоће да га имају сасвим у својим рукама. И тако га узеше у средину. Један с једне, други с друге стране. Али раме уз раме. И сву своју пажњу, разуме се да он то не опази, обратише на-њ. Нарочито на покрет оне десне руке испод капута.

У тај час зачу се топот коња. Републиканска гарда пројури мимо уласке. Кола затутњаше пред палатом. И стадоше.

На уласку јави се *Лубе*, окружен министрима и великом свитом.

Музика републиканске гарде засвира — марсељезу. Сав онај свет из хиљадама грла грмну: Живела Република.

Председник *Лубе*, са осмејком пуним задовољства, упути се кроз оне редове полицајаца средином сале. И попе се у своју ложу.

Ја погледах око себе, али више не видех ни онога странца, ни његових посматрача. Изгубише се у публици, која сада сву своју пажњу скрену на позорницу, где се у брзо за тим појавила чувена госпођица *Zambelli* са преко три стотине балерина...

22.

Више пута бива, да и најмања непажња полицијских органа може да кошта живота владаочевог. У делима атентата познато је више таквих случајева. Него ми да поменемо онај са убиством краља талијанског, *Умберта*.

Напред смо казали, да је Америка легло анархизма. А тамо му је главно седиште у вароши — *Патерсону*.

У почетку 1900. год. анархисти су држали један од главних својих скупова. И у седницама реше, да *пропаганда дела* отпочне акцију — да убијају владоце по Европи. Што их се више побије, гласила је девиза, толико ће бити боље за народе...

Талијани су били у већини. И донесу закључак, да атентати почну са — краљем *Умбертом*.

Баце коцку. Њу извуче *Анцело Гастано Брешчи*, Талијан, стар 32 год., свиларски радник, родом из Тоскане. Он да краља убије.

У тој цели Брешчи се крене из *Патерсона* у Европу.

Лондонска тајна полиција, која има своје агенте у Америци, сазна за ту одлуку анархиста. И одмах о њој извести талијанску полицију. Само погрешно јави име. Место Брешчија, она саопшти да се одређени атентатор зове — *Греви*.

Разуме се да је полицијска дирекција у Риму отпочела живо трагање за атентатором.

У исто време министар полиције *Сарако* нареди све мере предострожности.

Тајна полиција окружи сада што више својим агентима краља, свуда, куда год је имао излазити.

Краљ се стане на то тужити својој околини:

— Баш ми бива досадна ова сувишна пратња полицијска — рекао је једном краљ.

— Ваше Величанство... молим Вас покорно.... Пазите се.... Опасност је велика за Вас — одговорио му је генерал *Авегадро*.

— Два сам атентата сретно претуррио преко главе, мој генералу, — одговорио је краљ. Ја верујем да трећем нећу измаћи. Оно што има да се догоди догодиће се.¹⁾

— У толико више чувајте се...

— Ех... Раније или доцније, ја ћу сигурно погинути... Можда ми је тако суђено. Видећете — завршио је краљ.

И тако је доиста било.

На дан 17. јула 1900. год. била је велика гимнастичка свечаност у вароши *Монци*. На ту свечаност отишао је по позиву и краљ *Умберто*.

Свечаност је завршена у 10 сахата у вече. По свршетку краљ се, изашав из сале, крене у кола, која су га на пољу чекала, окружен представником општине, часницима гимнастичког друштва, масом чланова друштвених, који су, идући за *Умбертом*, непрестано клицали: „живео краљ.“

Краљ *Умберто* беше добро расположен. То му се на лицу видело. Са осмејком пуним задовољства отпоздрављаше све редом. И опраштајући се са председником општине, све говорећи уђе у кола. За њим ађутант, генерал *Авегадро*.

Председник општине узе реч, да још једном срдечно и топло захвали краљу на његовој високој пажњи. Сва она маса младих људи, гимнастичара, опколи кола краљева. Све је то пришло било што ближе, да што боље чује говор.

Тајни полицајци, који су око кола поређани били, олабаве у пажњи на публику, па и они, са осталима, напрегну уши да боље чују шта ће краљ казати. *Тај баш моменат омогући несрећу краљеву*. Атентатор *Брешчи*, видећ да је без довољног надзора, да је публика притисла кола краљева, привуче се с десне стране и сам колима, држећи испод капута сакривен револвер у руци. У једном моменту опали. Први куршум удари краља у прса.

Краљ се, стојећи у колима и праштајући се са председником, окрене сада на десну страну атентатору. *Брешчи* онда опали по други пут право у срце.

Ослонив се на генерала *Авегадроа* — краљ клону на седиште. Зликовац опали и по трећи пут. Краљ се ухвати за срце, одакле потекоше млазеви крви. Тек онда кочијаш се сети, да коње ошине и појури двору — *Villa reale*...

— Величанство... Ви сте тешко рањени — упита генерал-ађутант, држећи краља на својим рукама.

— И ја бих рекао. Али ништа... Ништа ми није — беху последње речи умрућег краља *Умберта*.

На месту атентата настаде ужасна паника. Музика стаде. Умукоше поздравни и они урнебесни усклици краљу. Све налети сада на атентатора да га лигчује. Једва су га спасли.

Брешчи је признао, да је на-њ пала коцка да краља *Умберта* убије; да је он то морао извршити; да он мрзи све владоце и да сада, после краља талијанског, долази на ред — руски цар.

23.

Интересантан је и случај са атентатом над шахом персијским *Мусафередином*. То је било за време изложбе 1900. год. у Паризу.

По углављеном церомонијалу, на дан 2. августа пре подне, шах је имао посетити Версаљ и разгледати његове знаменитости.

Тога дана, изјутра, Шах добије писмо с поште, у коме му се јављало:

„Величанство! Извештавам Вас, да ће се за време Вашег бављења у Паризу извршити над Вама атентат. Ја припадам друштву, које је Вашу смрт решило. Станујем на пијаци бр. 5. у Медини. Ово писмо донеће у Париз један мој пријатељ и тамо га на пошту предати. Разлог, што Вам ово јављам то је, што су моја хумана осећања већа од мржње на суверене и владаре. Човек, који је одређен да Вас убије пријатељ је ономе убици краља талијанског.“

На писму је био потписан — *Анцело Бартолому*.

Изгледало је, да Шах није много полагао на ову опомену, него се око 10 сахата тога дана крене из *палате суверена* (*Palais des Souverains*) у пратњи свога везира и француског генерала *Парана*.

Око његових кола јахало је издаље на велосипеду око десет агената тајне полиције.

Када је било на *Њонку Avenue Malacov* — на тротоарима беше много публике, радознале да види шаха и њене брилијанте на његовој шубари, за које су све новине доносиле да вреде неколико милијуна.

Загледају се сви у шаха, па и тајни агенти и жандарми, који су онде на месту били. *Полицијски надзор над светином олабави*. И у том моменту једно лице, младић од 25 год. у радничком оделу, прогру се кроза свет, и, гурнув у страну жандарма, који је бленуо у Шаха, скочи на степенице од кола, која су полако возила. У руци је држао револвер, нишањећи на Шаха.

Шах потпуно присебан шчепа атентатора за десну руку. Велики везир до-

хвати га за раме. И атентатор, тако ухваћен, испусти у кола револвер. Кола се зауставе.

Мукел, инспектор полицијски, који се ту десио, дохвати сада за врат атентатора и свуче га на тротоар. Натовари га на дрошку, фијакер, и одведе га у најближи квартал.

Шах, ни најмање узбуђен, продужи саде даље свој пут.

Атентатор у први мах на испиту није хтео казати право своје име. Врдао је са разним изговорима. Шаха је хтео убити, јер је, вели, међу анархистима углављено, да се сви владоци побију.

Доцније се сазнало, да му је име *Салсон*, да је идентичан са *Шарлом Хобијем*, опасним анархистом, којег већ све европске полиције имају у својим списковима.

24.

И раније је било наређивано, али сада, после ове очигледне непажње полицијских органа у овим атентатима, — све полицијске дирекције поопштре своја упуства у чувању поглавара државних. У то је нарочито напоменуто, да детективи и жандарми на оним улицама, кроз које ће владалац проћи, не гледају на-њ и његову пратњу, никог да не поздрављају, него да само и једино обраћају пажњу на публику.

У Бечу, Берлину, Паризу и у осталим престоницама, жандарм, позорник, неће се старати, како да се укрути на својој динији, те да поздравни строго по војнички пролазећег генерала или у опште официра. Њему је дужност да нази и посматра на своју околину, да ту нема које сумњиво лице, опасно било за јавни ред, било за личну и имовну безбедност становника.

Нека нам је уз ово узгред дозвољено, да овде поменемо један случај из наших прилика.

Поменуте назоре о служби полицијских органа ми смо већ раније излагали у *Тасиним Писмима*.

Они су се после потврдили у случају са атентатом на краља Милана у јуну 1899. године.

Да је онај жандарм, а било их је тада више на улици пред кућом Марка адвоката, обратио мало већу пажњу на своју околину, атентатор *Кнежевић* не би се могао онако лако привући колима. И да је још и дворски кочијаш терао онако брзо, како се терају кола осталих владалаца по Европи — атентат би био просто неизвршљив.

Краљ Милан и Краљ Александар редовно су пратили и читали моје списе, па и поменута *Писма о полицији*. И после *Кнежевићевог* атентата Краљ Александар нареди онда, да ни њега ни Краља Милана, па ни официре, полицијски чиновници ни жандарми не поздрављају, када су на улицама, кроз које ће краљеви проћи. Да то чак не чине ни онда, када су на своме службеном послу и поретку, него да сву своју пажњу обраћају околној публици: да се у њој не налази какво лице са опасном намером. И та је

¹⁾ Та су два покушаја 17. новембра 1878. у Напољу и 22. априла 1897. у Риму. Први је атентат покушао некаква *луда Пасанто*, кувар по занимању, а други *Ачијариго*, раденик. Оба су покушаја била у колима краљевим и ножем.

наредба тачно вршена. Али су после господи официри наши, да се таквим понашањем жандарма подрива њима аукторитет. И наредба је после опозвана.

Отуда ћете данас видети по београдским улицама, како се наши жандарми, напустив сасвим своју пажњу на ред и сигурност, на читавих сто метара даљине, напред удешавају и намештају како ће каквог господина потпоручника, наредника или поднаредника што више строго и војнички поздравити и салутирати му.

Немачким, аустријским, талијанским, француским генералима не ужива се аукторитет, када им жандарми не салутирају, али српским потпоручницима то и само то много вредности побија!!

У нас је свуда и увек само ситничарење.

Него, после ове напомене, да наставимо опет нашу белешку.

(наставиће се)

НОВ ИЗБОРНИ ЗАКОН ЗА ОПШТИНЕ у првој примени.

На дан 15-ог јануара ове године обављени су у целој земљи општински избори тајним гласањем, које је уведено изменама у закону о општинама од 3. децембра прошле године. У главном познат је резултат ових избора у целој земљи и на основи тога резултата и личног службеног учешћа у примени новог изборног система, покушаћемо, да у неколико речи оценимо тај систем и да укажемо неколико недостатке, које смо уочили.

Као што је познато принцип тајнога гласања има и својих присталица и својих противника. Ми смо се у Србији још 1888. године одредили за тајно гласање при избору народних посланика и доиста је чудно, зашто се за општинске изборе до данас избегавао тај систем. Ван спора је, да је овај изборни систем најпогоднији за народе политички неразвијене и још недовољно васпитане за политичке слободе. Наш је народ годинама политички затуцаван и прво политичко добročинство, које се таквом народу морало дати, то је: *дати му прилике да се слободно изјашњава за најбитније своје интересе.* То је потка, на којој мора да се заснива свака права демократија.

Општински избори од 15. јануара т. г. показали су, по свима извештајима, јединствено учешће бирача. Неће бити претерано ако речемо, да је близу 90% свију правних гласача у Србији учествовало у овим изборима. Овај и оволики проценат гласача еминентно потврђује ова два факта: прво, да се раније велики број грађана није смео политички опредељивати у општинским изборима, и друго, да се изборни систем свиђа народу, јер одговара потреби. Ову утврђену потребу не може више заташкати никакав политички идеалиста — присталица јавнога гласања и грађанске куражи. За јавни интерес свакако је претежнија народна воља него ли начин, на који ће она бити изражена.

Првенствени и највиши политички принцип једне праве демократије мора свакако увек бити то: да сваки јавни посао носи печат чисте, несумњиве народне савести. Међу тим, код политички незрелих народа у ту се савест дира са свију страна. Код нас је и сувише познат такозвани „утицај власти“, који се није могао излечити никаквим расписима. Овим изборним системом пресечени су у највећој мери сви недопуштени утицаји на слободу општинских избора, у првом реду утицаји несавесних општинара. Њихов утицај увек је био јачи и фаталнији за општинске изборе од утицаја несавесних, или морално слабих полицијских органа.

У последњим законским изменама, које се тичу овога новог изборног система, вредна је пажње ова новина. Сада је, како изгледа, први пут законом санкционисано политичко груписање и опредељивање грађана за општинске изборе. У последњем ставу чл. 54. ж. вели се: *„Сваки представник листе или његов заменик има право казати гласачу, којој партији или политичкој групи која кандидатска листа или кугија припада.“* Ова новина је и добра и паметна и кад то стоји, онда треба од сада избегавати сваку тајанственост за извештаје, који се тичу општинских часника. То изазива неповерење и бојажљивост код грађана, јер их подсећа на доба, када се тобож није водила политика и када се народ упућивао на „слогу и љубав“. Слога и љубав то су баш појмови, који су увек налазили најлепше потврде у самоме народу. Њега томе не треба учити, али га треба поучити: поштовању туђега права. То се може постићи само искреношћу и отвореношћу. Те искрености има у овој законској новини и за то велимо да је добра.

Слобода политичког одређивања по општинама стално је раније заматана и увијана у неке помирљиве пидуле. И баш кад се то чинило, онда је било најмање мира. Међутим врло је интересантно, да је наш народ баш данас, када му је законом казано, да се политички групише за општинске изборе, то врло мало учињено. Сви извештаји казују, да већина избора у земљи представља једно шаренило и чудну мешавину свију политичких странака. Значи, да је свуда био претежан локални интерес над политичким.

Ова, појава, донекле противна законодавчевој тежњи, дала је за резултат то, да је у нашој штампи већ прекорен народ, како је слабе политичке свести. Али та појава има једну добру страну, јачу од овога приговора. Да се веровало у већу политичку свест нашега народа, не би се ни морало прибегавати овоме изборном систему. Кад то стоји, онда је важна ова добит од те појаве: наш народ постепено ће се навикнути да и у политичком противнику гледа грађанина са истоветним правима. У томе лежи сва величина праве помирљивости. Ова појава је први корак за народно васпитање у овоме правцу. Доцније он ће умети, да се у општини потпуно политички издваја од свога противника, али и да га довољно респектује као пуноправна грађанина. Осећај за туђе право и слободу у повоју

је код нашег народа, а подизање тога осећаја чини прву и основну етапу на путу политичкога развића једнога народа, који хоће да буде слободан. Ко добро зна наше прилике у народу и ко уме да се узвиси над уским гледиштем наших друштвених појава, признаће за исправно ово мишљење.

Ми не мислимо овим кудити наш наивни сеоски свет. Он примере за политичку трпељивост ретко је када могао видети и из самога Београда. Бездушност би било осуђивати тај добри свет, који никад није имао прилике да буде бољи, него што је. Ево прилике да буде бољи само ако буду били престали атаци на његову савест!

Пошто смо са неколико речи оценили у начелу нов изборни систем, да побројимо неке недостатке, које смо мимогред приметили приликом ових избора.

На првом месту морамо констатовати: да је наш закон о општинама и са овим својим најновијим изменама задржао ону стару форму, која чини цео овај закон једним законом без икакве системе. Сада се не зна шта је потребно за оне зборове, када се неко бира, а шта за оне, на којима има само да се реши какво општинско питање. Тајно гласање, као што је познато, уведено је само за изборе општинских часника, а за остале зборове остало је по старом — јавно гласање.

Измењена глава III закона о општинама, којој је наслов *„Бирачки и гласачки списак“*, као што сам наслов вели, регулише питање о гласачким списковима за обе врсте зборов. Међутим у тој глави начињена је забуна од разних „рокова“, у којој је тешко наћи се једном општинском писару. У чл. 25-ом вели се: *„Истим начином износиће се и објавити ови спискови на десет дана пре сваког бирања на општинском збору и исправку њихову и тада може тражити сваки до на осам дана пред избор или збор.“* У чл. 27. д., пак, вели се опет ово: *„Бирачки спискови морају се закључити за пет дана пред одређени избор или збор. После тога рока неће се у њих моћи накнадно увести нико сем случаја из чл. 27. под в. ако првостепени суд после тога рока буде донео своје решење.“*

Ове две законске одредбе неоспорно толико су неразумљиве и противуречене, да дају прилике за најтеже повреде саме слободе избора. Крај ових двеју одредаба не зна се тачно: докле се има права на исправку бирачких спискова. То се по општинама неједнако тумачило.

Под истим заглављем има и овакав један оделити члан (27. б.): *„Све што је о роковима казано у закону о пошту судском у грађанским изрицањима важи и овде“.* Када се узме да је већина рокова из ове главе од 24 часа, онда је за те најкраће рокове неразумљиво, шта се хтело овим објашњењем. Ако се ту мислило само на значај празника у питању о роковима, онда је тај члан био сасвим излишан.

Пређимо на остале недостатке ових измена. Чл. 39., који говори о саставу бирачкога одбора, требало би изменити и

законом одредити, да председник бирачког одбора од писмених грађана првенствено буде свако лице, које има стручну школу, н. пр. учитељ или свештеник из дотичне општине, па тако ако они не би могли бити из буди којих разлога, или их нема у тој општини, онда тек ма ко други од писмених грађана. Једва да је потребно наводити разлоге за умесност ове измене, кад се зна да је овај ред људи законом о изборима народних посланика одмах после факултетлија оглашен за најпоузданије и најспособније председнике бирачких одбора при изборима народних посланика. Зашто је то овде изостављено, неразумљиво је.

(свршиће се)

Миљивоје Ј. Петровић.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ПРИЈАВЉИВАЊЕ СТАНОВНИШТВА

(НАСТАВАК)

И овде су прописани нарочити формулари, по којима се адреса тражи.

Приватна лица траже просечно по 500 до 600 адреса дневно. После полицијске власти највише тражи адресе општински суд. Има дана, када од суда дођу по 2000 питања за адресе.

У овом одељењу има само око десет сталних полицијских чиновника. Поред њих раде још и 124 женскиња, као дневничари, међу којима их има, које тај посао раде већ 10—15 година.

Ни за кога чиновника не траже се нарочите квалификације за рад на овоме послу. Само се ново примљеним радницима за првих 4 до 6 недеља дају лаки помагачки послови, док се по оцени директора одељења не оспособе за самосталан рад.

Кривице због непријава кажњава и полицијска власт и суд.

За непријаве лица, која не плаћају стан, као што су: слуге, родбина, и т. д. надлежан је кварт, а за све случајеве, где непријављено лице плаћа стан доноси суд пресуде.

Казне су по њиховом закону због непријаве 10—200 круна. Ове се казне датирају још од када је први пут закон донешен. За данашње су прилике оне веома велике и оштре, с тога их суд или начелник окружни (Statthalter) смањује обично на 2 или 3 круне.

Они не прикушају статистичке податке о броју достављених лица, и броју пријава и одјава у години, као што се у немачкој ради.

Тако исто код њих није нико опширније расправљао ово питање, те ми сем издатих повремених полицијских наредба о пријављивању, нису могли ништа друго препоручити на читање.

III.

Пријављивање становништва у Будимпештанској полицији.

Манипулација у овоме одељењу пештанске полиције у многоме је слична са начином рада у бечкој полицији.

Основна разлика постоји у главном у сређивању материјала, јер се он овде сређује само у централу а не и по квартовима као у Бечу.

Ово одељење у њиховој полицији постоји од 1880 године. Тада је министарство полиције слало једног свог чиновника ради проучавања таквог одељења у страним полицијама. Иницијативом тога чиновника написан је, исте године, закон и установљено одељење, које и данас ради по истим уредбама са незнатним изменама.

Сваки је грађанин у Пешти обавезан, да се пријави полицијској власти у року од 24 часа. Дужност тога пријављивања врше власник куће за кираџије — закупнике станова — а ови за остале укућане.

Кад је општа сеоба кираџија, што код њих бива свака три месеца, као у нас о Митрову и Ђурђеви две, рок за пријављивање продужен је за 8 дана.

Пријавне листе доносе се у полицијске стражаре — пододеље кватерне (Sicherheitsweche) а одатле се шаљу, један пут дневно, непосредно у централу. Таквих стражара по целој Пешти има 62.

И овде се пријављивање може вршити преко поште, али знатно практичније но што је до сада поменуто.

Формулар и формат такве пријавне и одјавне листе, лепо је комбинован и подесан, да се по њему пријављивање изврши, и да чак пријављено лице добије реверс о предатој пријави такође преко поште. Пријављивање на тај начин стаје 10 филера.

Формулара за пријављивање има неколико врсти сличних, по садржини, бечким. Знатна одступања чине у томе: што се на овим пријавним листама налази и рубрика за исписивање имена родитеља пријављеног лица, ради лакшег утврђивања његовог идентитета; што су одјавне листе одвојене од пријавних као у немачкој; и што постоји за странце, који се за кратко време пријављују, нарочити формулари пријава, са знатно мањим рубрикама.

За одвајање листа на пријавне одјавне, руководила их је недовољна писменост грађанства, које је веома често, приликом попуњавања листе, испуњавало у исто време и страну за пријављивање и ону за одјављивање.

Овде не постоји обавеза легитимисања при пријављивању. Догоди се да од некога и потраже исправе, али то је свакако, из каквих нарочитих полицијских или политичких разлога.

Ни овде није тачно утврђено, ко се све једном пријавном листом може пријавити. Општа правила о томе и овде су као и у Бечу, праксом утврђена. Они имају и једно правило више но у Бечу а то је: да се код њих свако мушко лице старије од 16 година мора пријавити засебном пријавом и ако станује у кући својих родитеља. Нема сумње, да је та обвеза усвојена више из војних но из каквих других разлога.

Жандарми (конштаблери) су дужни да при пријему листа проконтролишу, да ли су оне тачно и потпуно испуњене. Но како

они нису довољно обучени овоме послу, већином ову контролу примају на себе чиновници у централу, којима те листе дођу на ред.

Распоређивање листа у централном одељењу врши се по бечком систему. И овде постоје одељци *активни* и *архивски* и деобе листа за мушке и женске.

Сва правила што важе у бечком одељењу: за распоређивање листа по кутијама; за распоређивање и других формулара, по којима се поједина лица траже, или по којима је назначено, да су извесна лица прогната из земље, важе и у овом одељењу за оба одељка.

Осим пријавних листа добија ово одељење и извештаје о смртним случајевима и о случајевима удаје и женидбе појединих лица. Извештаје о смртним случајевима, шаље општински суд, по списковима, свакога месеца по један пут. За случајеве женидбе и удабе извештава »Standesamt«. Сви ови извештаји, по тачности и потпуности, прилично изостају иза немачких.

У централу се за умрла лица испуни *иосмртна* листа која остаје у активном одељку а последња његова пријавна листа изузима се са тога места ако је има и оставља у архивски одељак.

На пријавним листама не пишу се накнадни подаци јер и овде оне служе само за издавање адреса.

Најглавнија корист одељења је у давању тих адреса приватним лицима и појединим властима. Уз тај посао врше они и други: издавање разних уверења о месту и времену становања појединих људи у Пешти. Нарочито много таквих уверења издеју онима, који су намерни, да ступе у брак.

Приватнима издају адресе уз таксу од 30 филера.

Колико се много таквих адреса изда приватним лицима, види се и по томе, што је одељење у прошлој години од тога имало 18.000 круна прихода.

Начин контролисања прихода је и карактеристичан и практичан. Овде постоје нарочити бланкети по којима се издају извештаји. Оваки бланкет има своју редну нумеру, и штампан је тако, да се не може лако прештамповати.

Бланкети се ови израђују у државној штампарији, и предају се по броју на потпис шефу одељења. Шеф их чува у каси као хартију од вредности, и по извесном списку предаје их, обично по 200 комада, ономе чиновнику који тај посао ради. Ако неко зажели адресу, дужан је да купи овакав бланкет, и да напише чије име жели. Главни део бланкета враћа чиновнику са испуњеним податцима, а за себе задржава само реверс, који носи исту нумеру. После извесног времена, кад се напише извештај на бланкету, долази исто лице са реверсом и прима бланкет са извештајем.

Оваквим начином рада одељење је у свако доба у могућности, да зна колико је адреса до извесног времена предато и колико у каси мора бити прихода.

Начин контролисања становништва о тачности пријављивања тако исто је осо-

бит. Овде сваки власник куће мора имати књигу у коју треба редовно да уписује сва лица, која у њој станују. Та књига има прописане рубрике и потврду власти. На захтев полицијске власти, мора је одмах показати.

Полиција се из ње уверава о броју становника у кући, а о њеној уредности уверава се распитивањем по становима, да ли су сва лица тачно пријављена и одјављена.

Сем овога одсека има у одељењу и три друга:

Одсек хотелских пријавних листа;

Одсек пријављених фирми, и

Одсек страначких листа.

Код одсека за распоређивање хотелских листа има само једно одељење за пријавне и одјавне листе. Које су од њих у реду пријавне а које одјавне познају се само по боји. Распоред се врши просто по азбучном реду њихових имена.

Кад се неко лице одјави, његова одјавна листа ставља се у ред, а пријавна се извлачи и, као непотребна, уништава, јер на одјавној листи има забележака и кад се он био пријавио.

Међу овим листама, могу се наћи и потерничке листе, разуме се, само за важније случајеве.

Одсек за пријавним листама трговачких и других фирми, уређен је по угледу на бечки одсек.

У последњем, страначком одсеку налазе се копије пријавних листа оних лица, која су се доселила из страних држава.

Њихова је деоба по државама, а распоред по простом азбучном реду.

(наставиће се)

В. Лазаревић.

ДЕФИНИЦИЈА И КЛАСИФИКАЦИЈА ЗЛОЧИНА

са гледишта економског

Dr. V. A. Bonger

(НАСТАВАК)

Морган, који је знатан део живота провео међу Ирокезима, описује их овако:

„Сви чланови овог племена потпуно су слободни и потпуно равноправни у сваком погледу. И саме старешине у овом погледу немају никаквог првенства. Слобода, једнакост и братство и ако никад формулисани, основни су принцип овога племена.“

Ови и многи други примери несумњиво доказују, да примитивни народи свију раса и у свима деловима света нису ни мало били егоисти већ напротив алтруисти према онима с којима су живели у заједници. Ово, у осталом, тврде и два тако одлична социјолога, као што су: Штајнмец и Ковалевски.

На V-ом конгресу криминалне антропологије, а поводом дискусије о објашњењу злочина путем атавизма, Д-р Штајнмец изјавио је ово: „У осталом, врло је мало вероватно, да наш урођени злочинац има сличности са нормалним дивљаком. Први се нарочито одликује

својим великим егоизмом, док је други одани члан групе којој припада, и чије интересе брани а обичаје поштује; дивљак је необично нежан према деци, док их злочинац напушта; дивљак је суров само према непријатељу, злочинац према целом свету.“

Пошто је претходно цитирао неколико алтруистичких особина примитивних народа, Ковалевски је додао ово: „Набрајање би превазишло ваше стрпљење, кад бих поменуо све цитате путника о милосрђу и узајамној љубави дивљака и варвара. Овим фактима, који несумњиво доказују једну врсту комунизма, одговарају други...“

Поменули смо већ, да алтруистичке особине примитивних народа нису имале везе ни са климом ни са расом, јер су се јављале код народа свију раса и у свима деловима света. Узрок њихов, дакле, треба тражити у нечем трећем, што је више или мање било заједничко код свију ових народа, а то је друштвена средина, или још боље начин њихове производње, који се знатно разликовао од данашњег система.

Оно, пак, што нарочито карактерише примитивни начин производње, и у чему се он битно разликовао од данашњег система, јесте:

1. Производња код примитивних народа ограничавала се поглавито на личну потрошњу, али не и на размену, као што је то у данашњем друштву;

2. У примитивном друштву није било ни богатства ни сиротиње, и

3. Примитивни људи били су скоро потпуно потчињени природи, док смо ми данас успели да већину њених сила себи потчинимо. Апсолутно немоћни, да се понаособ боре са природним силама они су просто били принуђени да се удружују.

После изложеног није тешко увидети: зашто су примитивни људи били тако мало или скоро ни мало егоисти. Међу њима није било ни богаташа ни сиромаша; њихови економски интереси, у место да буду у противности, беху једнаки или паралелни; у начину њиховог економског живота није било места егоистичким идејама. Онде пак, где систем економски не рађа егоистичке идеје, и сами људи навикавају се да не буду егоисти. То је, дакле, био начин производње, који је солидарисао интересе примитивних људи у тешкој и беспрекидној борби за egzистенцију, и који је од њих створио људе слободне и једнаке.

Само у оваквој и у њој сличној средини могу се развити социјални инстинкти, који су урођени сваком људском бићу. Противна средина, т.ј. она у којој се не поштују интереси других: у којој се чланови узајамно не помажу, и у којој је, најзад, са ових разлога, живот врло тежак, изазива и противне осећаје.

Постоји још један разлог, који је знатно допринео, да се утврди солидарност међу примитивним народима. Занимајући се врло мало или скоро ни мало агрикултуром, народима овим били су потребни велики простори земље ради прибављања

средстава за живот, што је, опет, имало за последицу врло честе, скоро непрекидне ратове између појединих група. Потреба за заједничком одбраном притежаваног земљишта или жеља за освојењем новог, још је чвршће сједињавала чланове једне исте групе.

Али, овај исти начин производње, који је допринео развоју солидарности и алтруистичких осећаја међу члановима једне исте групе, принудио их је — ове чланове — с друге стране, да постану највећи егоисти према свима онима који нису припадали њиховој групи. Један акт, н. п. убити непријатеља, био је у исто доба и егоистички и алтруистички према томе, да ли је посматран са гледишта непријатељевог или са гледишта опште сигурности нападнуте групе. Развитак социјалних осећаја био је, дакле, одређен начин борбе за egzистенцију.

Са све већим и већим развојем производње, мењала се у знатној мери и структура друштва. Чим се ова производња толико умножила, да је произвођач могао производити више но што му је за живот било потребно, код људи се, сасвим природно, појавила идеја, да сувишак својих производа не деле са ближњима, већ да га чувају за себе и размењују за производе, које нису били у стању сами производити.

Ево како Нанзен описује утицај размене производа на карактер Ескимана:

„Колико им несреће донесмо нашим новцем. Пређе нису имали никаквог повода за штедњу и гомилање богатства, и све што им је претицало од личне потрошње поклањали су ближњима. Али, од када познаше повац, ови поклони постепено су престајали, али је у накнаду за ово расла жеља, да се сувишак производа прода Европљанима, и за добивени новац купи европска роба, која их заслепљује. Тако смо ми Хришћани пре разорили него ли развили њихову стару и пуну пожртвовања љубав према ближњему. Њихови појмови о наслеђу били су раније врло слаби, јер су са мртвацем закопавали све његове ствари и одело. Сад, напротив, новац даје прилике потомцима, да заоставштину продају, те се с тога више не оглушују о свој део наслеђа. Ма колико изгледало невероватно, ипак је истина, да они из дана у дан постају све грамжљивији за имовином; постају оно што су пређе више но све друго презирали. И међу њима новац потчињава и слама духове.“

На овај начин јавише се лакомот и пожуда које, у почетку сузбијане раније развијеним алтруистичким осећајима, узимаху доцније, нарочито преласком с генерације на генерацију, све више и више маха.

Међутим, ово је само једна страна питања.

Са развојем размене производа човек није постао егоиста само према онима који се, из буди којих разлога, нису могли снабдевати свима потребама за живот, већ је ова размена у исто доба имала за последицу, да код обеју страна, које су поводом исте ступале у односе, развије

У истој мери егоистичке осећаје. Обе стране желе су, сасвим природно, да свака за себе извуче што више користи, што другим речима значи: да једна другој подвале; губитак једне значи је срећу за другу; свака је хвалила своју робу на рачун друге. Према овоме, трговина је једна од главних узрока лажи и превари.

У колико се производња за личну употребу смањивала, у толико је све више и више добијала карактер размене, док најзад није наступио моменат, када је размена прешла у специјални занат — трговину. Личности, које су се овим занатом специјално занимале — трговци — постали су, сасвим природно, двоструки егоисти: с једне стране према произвођачима, а с друге, опет, према потрошачима.

Стално увећавање производа имало је за последицу још једну, веома знатну измену друштвене структуре: *ропство*. Појава ропства пада тачно у време, када је човек успео да производи више него што му је за личну потребу било довољно, и када је, с тога, овај вишак отпочео размењивати за друге предмете. У место да се убијају, као што је то раније чињено, ратни заробљеници од овога момента употребљују се за рад у корист победника. На овај начин у примитивној заједници образовале су се две класе са веома супротним интересима: једна која је, лишена слободе, била приморана да ради у колико је могуће више, и да за све то добије онолико колико јој је најпотребније за живот, и друга, која се старала да што више експлоатише рад робова — потчињене класе.

Ропство је један од најважнијих фактора, који су упропастили социјалне инстинкте човекове. Оно је подједнако деморалисало и господара и роба. Док је код првог стварало мишљење: да роб није човек који уме да мисли и осећа, већ просто оруђе, одређено да му користи, дотле је код другог убацило сваки осећај независности. Немајући оружја, које су притежавали само слободни људи, роб је, у одбрани од господара, морао прибећи *лукравству*.

Вишак производње, који је појединац могао добити својим сопственим радом, био је у почетку ограничен. Тек са појавом ропства вишак овај отпочео се увећавати, док најзад није довео господара до великог богатства. Разлици између господара и роба, придружује се сада и разлика између богаташа и сиромаша, која је имала за последице: *завист, мржњу, презрење и жељу за подражавањем*. Једновремено са поделом друштва на богаташе и сиромаше јавља се и аристократија, која за своје порекло има да захвали искључиво своме богатству, а не каквим одличним особинама својих предака, као што се то погрешно претпоставља према њиховим нетачним именима.

Изложена организација друштва изменила се знатно под утицајем цивилизације. Услед наглог напретка технике трговина се нагло умножила, а извесан део људи, ослобођен бриге о насušним животним потребама, одао се науци и умет-

ности, које су посредно утицале и на етологију злочина. Све ово, опет, тј. нова економска и социјална конструкција друштва, имала је за последицу *лакомост, амбицију, неосетљивост према несрећи и завист према срећи других*, што другим речима значи: *у новом друштву развио се егоизам на рачун алтруизма*.

* * *

Етиологија злочина обухвата ова три проблема:

1. *Од куда се код човека јавља злочиначка мисао?*
2. *Које су то човечје особине, које могу спречити извршење ове мисли? и*
3. *Прилику за извршење злочина.*

За нас је од нарочите вредности питање о особинама, помоћу којих је могуће противстати злочиначкој намери.

Као што смо већ раније казали, човек се рађа са социјалним инстинктима који се, у повољној средини, могу толико развити, да су у стању спречити егоистичке осећаје. А пошто је злочин саставни део егоистичких аката, то је за његову етиологију у опште веома важно да се испита: да ли данашњи начин производње и његове друштвене последице ометају развитак социјалних инстинката, и у којој мери? Потребно је, при том, не губити из вида, да саме егоистичке особине нису увек узрок злочина. И највећи егоиста не мора у исто доба бити и злочинац. Онај, који се обогатио експлоатисањем деце, може целог века остати поштен човек са гледишта законског. Он није имао потребе да краде, пошто је средство, којим се служио да би дошао до богатства, било много поузданије и лукративније. У току даљег излагања доказаћемо, да је овај егоизам у тесној вези са склоношћу ка злочину.

Данашњи економски систем основан је на размени. Раније смо доказали, да овакав начин производње има егоистички карактер. Друштво основано на размени добара усамљује своје чланове, слабећи, односно ограничавајући везе међу њима. Кад год је реч о размени, обе заинтересоване стране мисле само на сопствену корист, а у исто доба и на штету другог. На другом месту, размена производа рађа међу људима *лакомост*, јер допушта да се за вишак производа набављају предмети, који увећавају благостање. Али, док се ова произвођачка размена ограничавала само на сувишак производа и њене произвођаче, дотле данашња капиталистичка размена има савим други циљ. Данас се не купују производи за сопствену употребу, већ за продају са профитом. Данашњи трговац стара се увек да, с једне стране, купи јевтиније што бољу робу, а с друге опет, да ову исту робу прода што скупље, прецењујући јој особине. *Самом природом начина производње* трговац је, дакле, принуђен, да ратује на две стране, тј. с продавцима и купцима. „Нема трговине без преваре“, стари је и добро познат израз потрошача. У осталом, зар Меркур није у исто доба био и Бог трговине и Бог крадљиваца.

Као год што капиталист трговац ратује са својим купцима и продавцима, тако је исто и са капиталистом индустријалцем. Он купује сировине и продаје прерађевине, али да би доспео до прерађевина, потребно му је да купи радну снагу. Куповина ова нарочите је природе. Лишен средстава производње, радник је приморан, да не би умро од глади, да продаје своју радну снагу, док се капиталиста користи овим његовим стањем и експлоатише га. Раније смо већ нагласили, да се овом цртом одликује и примитивни начин производње. Мало по мало и капиталистичка класа дошла је до увећања, да је друга — радничка класа — одређена да јој гомила богатство, и да јој, поред тога, буде потчињена у сваком погледу. Систем наднице, као год и систем ропства, деморалисао је и слугу и господара. Нарочито је пак припомогао, да се код овог последњег развије *лакомост и деспотски карактер*, услед чега се радници не сматрају као *ближњи*, већ као бића нарочито одређена за испуњење свакојаких жеља. Истина је, да данашњи господари немају над радницима она права која су пекада имали над робовима, али зато ипак располажу оружјем са веома страховитим последицама: *намерно обустављање рада*. То нису само капиталисте и индустријалци који се служе овим средством, већ и сви они који имају посла са најмљеним личностима.

(поставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I.

Суд општине дубовске, актом својим од 6. фебруара ове год. Бр. 235 пита:

„По § 192. грађанског судског поступка, општински судови имају право потврђивати облигације до 200 динара закључно, и тако потврђене облигације вреде као јавне исправе.“

Исто тако вреди и потврда других обавеза — исправа о покретностима.

Настаје питање: може ли суд потврђивати по § 192. уговоре и писмена о непокретностима до 200 дин. закључно, и да ли се такве исправе сматрају као јавне у смислу § 187. и потпун доказ по § 188. грађ. суд. поступка.

Суд се нада, да ће му се одговорити“.

— На ово питање одговарамо:

По § 192. грађ. суд. поступка, општински судови имају права да потврђују како облигације, тако и остале обвезе у вредности до 200 динара закључно, и тако потврђене исправе долазе у ред јавних у смислу § 187. и потпун су доказ по § 188. грађ. суд. поступка.

У овај ред исправа улазе и уговори, који би били закључени о закуцу непокретних имања, н. пр. кад неко изда њиву, кућу, или какво друго добро под кирију за извесно време и т. слично.

Међутим, овде не улазе уговори, који би говорили о продаји непокретних добара,

ако прелазе вредност 100 динара, пошто општински судови по § 6. грађ. суд. постушка не суде спорове о непокретности изнад 100 дин. закључно, те би и уговори, потврђени о овоме од стране њихове, били без вредности.

У осталом, потврђивање уговора о продаји непокретних добара, како код општине тако и код полицијских власти, без обзира на вредност, треба увек отказати због тога, што се на такав начин изигравају наређења § 471. грађ. суд. постушка у погледу заштите имања земљоделца, и што се на тај начин отвара поље недогледним споровима имовно-правних одношаја, од чега страда наш простији свет.

Једини правни пренос непокретне имовине то је онај по тапији, или по уговору потврђеном првостепеним судом.

II.

Суд општине доњо-зуничке, актом својим од 3. фебруара ове год. Бр 214, пита:

„Општина доњо-зуничка има од вајкада своју цркву. Приходима и расходима зве цркве и целокупном њеном имовином рукују тутори, које бира, сваке друге године, општински одбор.

Како је са извесне стране изношено, да је овакав начин избора црквених тудора неправилан, то суд моли уредништво да оно изнесе своје мишљење по овоме, јер суд не може сам да контролише тачност овога, пошто нема закон о црквеним властима.

— На ово питање одговарамо:

По тач. 5. чл. 43. закона о црквеним властима источно православне цркве, који је враћен у живот указном наредбом од 1. јуна 1894. год. црквене тудоре бира општински суд са одбором, и они рукују црквеним приходима и имовином.

Према томе, правилно је до сада вршен избор тудора цркве о којој је реч.

Тај се закон може набавити у свима државним књижарама.

III.

Један општински писар пита:

„Једно извесно лице заузима положај председника општине од пре извесног времена.

Пре 3—4 дана њему је отворен стечај.

Да ли он може и даље бити председник општине, нарочито што чл. 53. зак. о општинама то не искључује.

— На ово питање одговарамо:

По чл. 105. зак. о општинама, за председника општине могу бити изабрана она лица, коју могу бити одборници уз још тамо побројане услове.

Како по чл. 71. истог закона, општински одборник може бити сваки грађанин, који на збору има право гласа и плаћа извесну стопу пореза, то за председника не може бити изабран онај, који нема право гласа на општинском збору.

И, како је и председник, о коме је реч, пао под стечај и по чл. 32. т. 4. изгубио право гласа, то ни он више не може остати на положају општинског председника.

IV.

Један кафеџија и претплатник листа пита:

Од некога времена, суд општински и свештеник села у коме ја живим, завели су једну праксу, која је штетна по моје интересе као механџије и сопственика механе, подигнуте по дозволи власти.

Тако, они како у селу, тако и код цркве, издају дозволе појединцима, да могу крчмити пиће о Божићу, новом лету, литијама, Благовестима, Цветима, Ускресу (сва три дана) и заветинама, и за то наплаћују аренду у корист општинске и црквене касе.

Молим за обавештење да ли ово сме бити и по коме закону?

Исто тако молим да се објасни: да ли суд општински сме одредити таксу: пошто ће се продавати шоља кафе у сеоској механи?

— На ово питање одговарамо:

По чл. 29. уредбе о кафанама, на уобичајеним саборима при црквама или манастирима, може сваки без разлике упражњавати за три дана механску или кафанску радњу, па ма и не имао личног права на те радње.

По чл. 30. истог закона, таква дозвола важи и за панађуре.

Према томе, кад год је код цркве или манастира сабор, онда се ово крчмљење — механисање — може дозволити, и ако се то чини на земљишту цркве или манастира, може се наплатити и нека аренда по уговору — погодби.

На сваки начин, под сабором се има разумети сваки онај дан и празник, кад се свет нарочито стиче код цркве или манастира, те настаје потреба да тамо дуже остане и нађе хране и склоништа.

Ван цркве и манастира, овакво механисање није дозвољено.

По чл. 2. кафанске уредбе, *кафа не подлежи таксирању* и њој цену одређује сам сопственик радње.

V.

Један општински писар пита:

У селу Б...ићу ср. колубарског, постоји једна механа у близини општинске суднице.

Како је због суднице долазак грађана огроман, а и пролазак је путника такав, то се осећа потреба да се отвори још једна механа на овом месту.

Како нема људи, који би се решили да подигну другу механу, јер то скупо стаје, моли се уредништво за обавештење: да ли би општински суд могао дозволити коме лицу, са личним механским правом, да у једној од обичних зграда, подигнутих близу постојеће механе привремено механисање?

— На ово питање одговарамо:

Општински суд у опште није надлежан нити има права да одобрава привремено механисање.

То право припада једино министру унутрашњих дела по § 31. механ. уредбе.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

Т Р А Ж Е С Е

Витомира Матића, бившег практиканта, тражи начелство округа нишког ради узимања на одговор по делу фалсификовања исправе. Пронађеног треба спровести томе начелству с позивом на Бр. 421.

Василије Цветковић, из Тесовишта, који је служио код Младена Говедарића из Бреснице, 8. тек. м-ца нестао је и до сада се није могао пронаћи. Василије је стар 12 година, риђе косе, жутих очију, а на глави има једну греботину. У случају проналаска треба известити начел. окр. врањског с позивом на Бр. 3766.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Јован Грегоровић, чију фотографију износимо, по занимању је бравар, и то добар мајстор, али за 15 година, од када је прешао у Србију, нигде се није могао скрасити и савити себи огњиште. Немиран дух га је још у своје време натерао, те је као војник пребегао амо из Аустро-Угарске. Приликом свога тумарања по Србији, највише се бавио по Београду, Шапцу, Крагујевцу, Паланци, Јагодини, Турији, Сењском Руднику и т. д.

Ма да је својим занатом лепо зарађивао, ипак му се прохтело да окуша срећу и у вештини прављења лажнога новца, али је у томе послу био зле среће. Власти среза белчицкога, још у јулу месецу 1901. год., пошло је за руком, да Јована (у друштву са Стојаном Младеновићем, абацијом из Јагодине) ухвати у прављењу лажних дводинараца, динара и полудинараца.

За ово дело Јован и Стојан спроведени су јагодинском првостепеном суду и осуђени су: Јован на четири, а Стојан на пет година робије у лакој окову, али апелациони суд преничио је пресуду, тако да је Јован осуђен на две, а Стојан на три године робије у лакој окову.

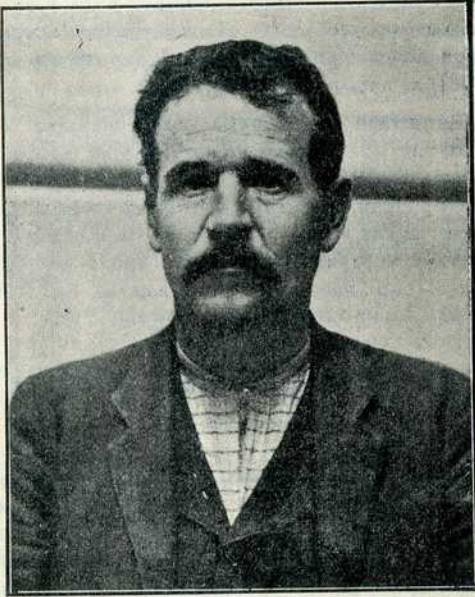
Од ове осуде Јован је издржао само осам месеци, па је пуштен у слободу. Изгледало је да га је ова осуда опаметила, те је почео ићи од вароши до вароши радећи свој браварски занат, а представљајући се уједно и као агенат за распродају шиваћих машина.

Носећи собом једну ручну торбу, са потребним алатом, 27. јануара тек. године присео је у Крушевац и одсео у једној тамошњој кафани.

Одмах сутра дан отпочео је оправљати машине, али му и то дотужа, те се одлучи да понова окуша срећу у прављењу лажних новца, не би ли могао прибавити средства за живот какав би он хтео. Своју уметност и вештину понуди једном бившем келнеру и замоли га да му покаже каквог човека, који би му дао новаца, те да отпочне свој стари занат. Обећавши да ће му наћи таквога човека, келнер отиде одмах у начелство и о свему томе извести власт.

Да не би Грегоровићу ускратило задовољство, начелство је се постарало и нашло му човека, који је имао новаца за такве „послове“.

Један жандармеријски поднаредник, преобучен у грађанско дело, представи се Јовану као Милан, кафеџија, и као човек, који је готов да даде новаца на тако „добротворне“ цели. Јовану се учини сумњив тај кафеџија, и затражи да иде у његову кафану. Писар начел-

ства, који је био одређен да ухвати Јована на делу, извештен о тој његовој жељи, постаро се, да му учини и ту љубав, те нађе једну кафану, у њу намести поднаредника за кафеџију, а газда од кафане седео је у радњи као гост. Грегоровић одмах затражи да пије, и добио је пића колико је год тражио, док се није најзад вратио и отишао у свој стан.

Идућег дана узме од „кафеџије“ 10 динара да купи материјала, па одмах оде његовој кући и направи четири калуна; њих остави „Милану“ с напоменом, да треба да буду на пећи, те да се осуше, и овај је то и учинио.

После два дана Јован дође понова код „Милана“ и донесе собом и кашике од цинка. Писар начелства био се склонио у једну оближњу кућу и чекао је да му поднаредник јави, када Грегоровић почне лити новац.

Око подне поднаредник јави писару, да Јован „ради“, и овај неопажен упаде код Грегоровића у собу баш у моменту кад је лио новац, нашав му у рукама калупе и растопљену смесу за лажан новац.

— Шта радите ви овде? упита писар Грегоровића.

— Па ништа; нешто мало правимо!

— Шта правите?

— Пет година робије!... Молим вас, господине писаре, да попијем још једна чаша вино?...

Равнодушно и без икаквог знака кајања пошао је с чиновником у начелство и тамо је потпуно признао своју кривцу.

Крајем јануара ове године Јован је кажњен као скитница у кварту палидулском Управе града Београда, и протеран је у Аустро-Угарску на свагда, као тамошњи поданик, али као што се види, брзо се вратио из прогонства, видећи да тамо нема хлеба без мотике и рачунајући, да ће то у Србији лакше наћи.

Основана је сумња, да је Грегоровић у путу по Србији извршио још где какво кривично

дело, те се за то препоручује свима полицијским и општинским властима, а приватни се моле, да о свему што би знали за Јована извести начелство округа крушевачког позивајући се на акта под Бр. 21139.

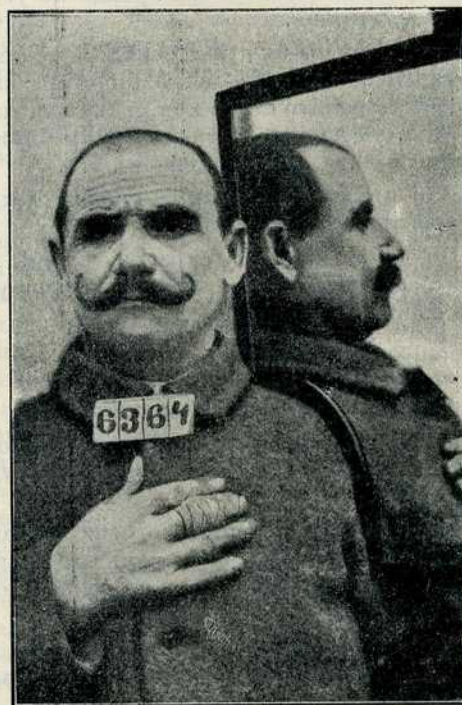
Јован је повисоког раста, стар око 45 година, смеђ, зелених очију, замуцкује у говору и не говори чисто српски.

Лице, чију фотографију износимо, осуђено је мађарским апелационим судом у Сегедину, на три године робије, и сада се налази у Вацу на издржавању те осуде.

Управа тамошњег казног завода има о њему ове податке: да се зове **Сава Ђирић** (а под тим је именом и осуђен), да је вере православне, родом из Брзна, срез градиштански у Србији; удовац, стар 50 година, по занимању шећерџија; последње место становања било му је Сириг у торонталској жупанији.

На своме саслушању код управе казног завода у Вацу овако је изјавио:

— Рођен сам у Србији: срез велико-градиштански, општина Брзно. Отац ми се звао, како ја знам, Нестор Ђирић, а мати Петка Станојев; становали су у Брзну, а већином су се издржавали служећи код другог; где су и када рођени, то не знам. Чак сам и име својих родитеља сазнао од других, јер по казивању моје помајке Агнице, која ме је отхранила, мени је било отирилик седам месеца, када су ми отац и мати умрли. Презиме моје помајке, као и то да ли је још жива, не знам, сем толико да је и она живела у Брзну.

— До своје десете године живота нигде се нисам дуже задржавао, а тада сам ступио као слушаче у пекарску радњу неког Тренка у Јагодини. Код њега сам служио неких 4 до 5 година, а за тим сам годину до годину и по дана радио код Петра Арсенивића, пекара у Ваљеву. После тога служио сам као шегрт од прилике 6 месеци код Милутина Ризића у Аранђеловцу. У Крагујевцу сам био 5—6 ме-

сеци као кувар код механиџе Петра Надбацког; у Шапцу сам 4 месеца служио код пекара Мицка Недељковића, а одатле су ме одвели у Крагујевац и уврстили као војника у 33 коњички пук (?), и ту сам био две године. Где сам све био као војник, то не умем показати, али после службе у војсци служио сам још 7 месеца у Шапцу код Динке Алексића, хлебара, и од тада непрестано по Мађарској: у Вршцу, Великом Бечкереку, Панчеву, Темишвару, Беодри и најзад у Сиригу.

Вођеном петрагом у срезу рамском, није се могло утврдити, откуда је Сава Ђирић, те да је се и што ближе о њему, и његовим односима могло сазнати.

С тога Министарство унутрашњих дела, изnoseћи његову фотографију, препоручује свима полицијским властима, а нарочито у оним местима, за која је Сава назначио да је у њима служио, да се постарају утврдити идентичност његову, и о резултату извести Министарство с позивом на ПБр. 4839. Приватна пак лице моле се, ако би шта ближе знала о Сави Ђирићу, да то одмах доставе најближој полицијској или општинској власти, која ће то доставити Министарству.

ПОТЕРЕ

Непознати крадљивци ноћу између 9. и 10. тек. м-ца обили су дућан Николе Д. Спасића, бакалина у Смедереву, и из сандучаре касе однели 1200 динара у никлу, 70 динара у злату, 1 комад златног новца од пет рубаља, више комада старог новца, 5 дијамантских прстенова, три пара дијамантских минђуша, један низ бисера, и још других разних пара за наките и еспапа из дућана. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да на крадљивце најживље мотре, нарочито ако покушају продавати покрађу и трошити крадени новац, па о резултату трагања извести начелство округа смедеревског с позивом на Бр. 2282.

Душан Костић, звани „Гале“, коцкар, побегао је из притвора начелства округа нишког. Он је стар 19 година, плаве косе и очију, средњег раста; на себи има гуњ и чакшире од шајка, на глави шубару, а на ногама опанке. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за овим опасним коцкаром живо трагају и пронађеног стражарно спроведу поменутом начелству позивајући се на Бр. 5191.

Рачо Иванов, родом из Бугарске, који је био у Трнском затвору због убиства, по занимању дамбас, 5. тек. м-ца, ноћу, побегао је из затвора и по свој прилици пребегло у Србију. Рачо има 27 год., средњег је раста, косе и очију црних, бркова малих и црних, у одећу је турском са гајтанима од сивог сукна. На молбу овдашњег бугарског заступништва, министарство унутрашњих дела наређује свима полицијским и општинским властима, да на овог обрате најживљу пажњу, а на случај проналаска да га притворе и о томе надлежним путем одмах извести министарство с позивом на депешу Бр. 4931.